Työ ja turva -osasto/AT/ea

24.5.2021

Eduskunnan työelämä- ja tasa-arvovaliokunta
TyV@eduskunta.fi

HE 76/2021 vp

Lausunto jatkuvan oppimisen ja työllisyyden palvelukeskuksesta

Yleiset huomiot esityksestä

Osana jatkuvan oppimisen uudistusta on käynnistetty Jatkuvan oppimisen ja työllisyyden palvelukeskuksen perustamisen valmistelu. Palvelukeskus toimisi erillisyksikkönä Opetushallituksen yhteydessä ja se toimisi sekä opetus- ja kulttuuriministeriön että työ- ja elinkeinoministeriön ohjauksessa. Palvelukeskuksen tehtävinä olisi hankkia tai rahoittaa työikäisen väestön koulutusta, tehdä ennakointitoimintaa, kehittää ja järjestää tieto-, neuvonta- ja ohjauspalveluja sekä tukea eri toimijoiden välistä yhteistyötä.

Jatkuvan oppimisen ja työllisyyden palvelukeskus on kunnianhimoinen hanke, jonka tavoitteet ovat kannatettavia. Valmistelu on tehty poikkeuksellisen nopeassa aikataulussa ja se näkyy useassa kohtaa esitystä. Palvelukeskuksen tarkoitus ja tehtävät ovat herättäneet paljon erilaisia tulkintoja, osin vääriäkin, sidosryhmien keskuudessa. Esityksen perusteluihin on lisätty lausuntokierroksen jälkeen esimerkkejä siitä, miten tehtäviä toteutetaan käytännössä. Tämä on hyvä asia, mutta tehtävien kirkastamista pitää jatkaa toiminnan käynnistyessä. Palvelukeskuksen kohderyhmä on esityksen mukaan työikäinen väestö, erityisesti työssä olevat ja työvoiman ulkopuolella olevat. SAK näkee tärkeänä, että palvelukeskus huomioi myös työttömät, jos olemassa olevat koulutuspalvelut eivät pysty heille tarjoamaan oikeanlaista koulutusta ja ohjausta.

SAK tukee toimia, joilla saadaan eri ministeriöiden välistä yhteistyötä tiivistettyä. Koulutukseen ja osaamiseen liittyvät asiat jakaantuvat usean ministeriön tehtäviin: erityisesti OKM:n ja TEM:n. Erilliset koulutusmuodot ja rahoitusmallit johtavat välillä tilanteisiin, joissa koulutusjärjestelmä ei toimi optimaalisella tavalla ja pahimmassa tapauksessa aiheuttaa tilanteita, joissa koulutus ei tavoita kaikkia ryhmiä. Erityisesti työvoiman kohtaanto-ongelmien ratkaiseminen vaatii entistä parempaa yhteistyötä ministeriöiden ja työmarkkinajärjestöjen välillä.

Tällä hetkellä on käynnissä lukuisia isoja työllisyyteen ja koulutukseen liittyviä kokonaisuuksia, joilla on rajapintoja ja vaikutuksia palvelukeskuksen toimintaan. Esimerkiksi pohjoismainen työvoimapalveluiden malli, työvoimapolitiikan palvelurakenteen kehittäminen, työllisyyden kuntakokeilut ja jatkuvan oppimisen uudistus

vaikuttavat palvelukeskuksen toimintaan. Palvelukeskuksen pitää pystyä toimimaan muuttuvassa toimintaympäristössä ja se vaatii tehtävien ja ennen kaikkea toimintatapojen jatkuvaa kehittämistä.

Palvelukeskuksen tehtävät

Palvelukeskukselle esitetyt tehtävät ovat lähtökohtaisesti hyviä ja tarpeellisia. SAK korostaa, että kaikkien painoarvo ei ole sama ja painotukset vaihtelevat eri aikoina. Tehtävät on kirjattu varsin yleisellä tasolla, joka on ymmärrettävää, jotta toiminta voi kehittyä. Perusteluissa olisi hyvä avata mahdollisia koulutustapoja ja -muotoja käytännön esimerkkien kautta. SAK painottaa, että keskeisenä kohderyhmänä pitää olla koulutuksessa aliedustetut ryhmät, joille pitää koulutuksen lisäksi kohdentaa osaamista tukevia palveluja. SAK kannattaa etsivän toiminnan kehittämistä, joka on nostettu esityksessä muun muassa maahanmuuttajien kohdalla esille. Etsivä toiminta on tärkeää myös sukupuolten välisten koulutuserojen tasaamisessa.

SAK näkee, että ennakointityössä painotus pitää olla ennen kaikkea olemassa olevan ennakointidatan jalostamisessa työelämää palvelevaan muotoon. Pidemmällä aikajänteellä voidaan harkita, voisiko palvelukeskus ottaa suurempaa roolia keskipitkän aikavälin ennakoinnissa, jossa on eniten puutteita.

SAK pitää tärkeänä digitaalisten palvelujen koordinoimista ja kokoamista isompiin kokonaisuuksiin. Muutos vaatii kuitenkin aikaa, ja sen kirjaaminen tässä vaiheessa suoraan palvelukeskuksen tehtäviin voisi vaarantaa olemassa olevia digihankkeita. Pidemmällä aikavälillä tämä voisi kuitenkin olla mahdollisesti osa palvelukeskuksen tehtäviä. SAK kannattaa alueellisten verkostojen kytkemistä osaksi palvelukeskuksen toimintaa. Valmiiden verkostojen hyödyntäminen on hyvä lähtökohta, mutta palvelukeskus voi neuvonta- ja muilla palveluillaan edistää alueellisten verkostojen kehittymistä yhä monipuolisimmiksi.

Palvelukeskuksen hallintomalli

Esityksessä on käyty hyvin läpi erilaisia vaihtoehtoja palvelukeskuksen muodosta ja hallinnollisesta rakenteesta ja sijoituspaikasta. SAK pitää perusteltuna, että palvelukeskus toimisi erillisyksikkönä Opetushallituksen yhteydessä. Esillä olleista vaihtoehdoista Opetushallitus tarjoaa parhaimmat synergiahyödyt ja sen yhteydessä toimii muitakin erillisyksikköjä.

SAK kannattaa esityksen osana olevaa jatkuvan oppimisen ja työllisyyden neuvostoa. SAK pitää hyvänä mallia, jossa on vahva työelämän edustus, mutta mukana myös keskeiset ministeriöt. SAK esittää, että neuvoston

kokoonpano olisi 12 henkilöä, joista 4 olisi työntekijöiden, 4 työnantajien ja 4 ministeriöiden edustajia. Tämä olisi tasapainoinen malli, joka pohjautuu hyväksi havaittuun kolmikantaiseen valmisteluun. SAK pitää erittäin tärkeänä, että työntekijöiden ja työnantajien edustajien lukumäärä neuvostossa on sama kuten esityksessä esitetään. Muita sidosryhmiä voidaan kutsua tarpeen mukaan perustettaviin alajaostoihin ja muihin työryhmiin. Sidosryhmien edustus toteutuu myös kattavasti alueellisten verkostojen kautta.

Palvelukeskus tarvitsee ohjausta avainministeriöistä kuten muutkin valtionhallinnon yksiköt. SAK ei kannata kuitenkaan mallia, jossa puheenjohtajisto nimitettäisiin OKM: ja TEM:n edustajista. Puheenjohtajan kautta tapahtuva ohjaus on vieras malli vastaavissa organisaatioissa ja se vie uskottavuutta toiminnalta. Puheenjohtajalla ei ole eikä pidäkään olla mitään erillistä veto-oikeutta neuvoston päätöksiin. Ministeriöiden ohjaus ei ole riippuvaista puheenjohtajan taustasta.

SAK esittää, että puheenjohtajisto valitaan työelämän edustajista siten, että sekä työntekijät että työnantajat ovat siinä edustettuina. Puheenjohtajan ja varapuheenjohtajan paikkaa kierrätetään kuten monissa muissa vastaavissa neuvostoissa tai johtokunnissa. Kyseinen malli on ollut esimerkiksi Elinikäisen oppimisen neuvostossa ja siitä on hyviä kokemuksia. Puheenjohtajuus kiinnittää myös työmarkkinajärjestöt tiiviisti toiminnan kehittämiseen.

Koulutus- ja osaamispalveluiden rahoitusmuodot

SAK pitää hyvänä, että työikäiselle väestölle voidaan kohdentaa rahoitusta, joka nykymallisissa ammatillisen ja korkeakoulutuksen rahoitusmalleissa ei toteudu. SAK pitää tärkeänä, että rahoitus on riittävää ja pitkäjänteistä, jotta toiminta olisi tehokasta. Esityksessä mainitaan, että mahdollinen EU:n elpymisrahoitus olisi mahdollista ohjata palvelukeskuksen kautta. SAK kannattaa esitystä. On tärkeää, että rahoitus voidaan kohdentaa tarkasti ja nykyiset koulutuksen rahoitusmekanismit eivät siihen aina kykene tai ne toimivat liian hitaasti. SAK pitää mahdollisena, että muitakin rahoituksia voidaan tulevaisuudessa ohjata palvelukeskukseen, joka hankkii itse tai rahoittaa tarpeellisia koulutuksia ja palveluja työikäisille.

Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry

Lisätiedot Työvoimapoliittinen asiantuntija Alli Tiensuu, alli.tiensuu@sak.fi